

Prekentekest: Luk 10,25-37

Da sto en lovkyndig fram og ville sette Jesus på prøve. «Mester,» sa han, «hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?» «Hva står skrevet i loven?» sa Jesus. «Hva leser du der?» Han svarte: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv.» Da sa Jesus: «Du svarte rett. Gjør det, så skal du leve.» Men han ville rettfærdiggjøre seg selv og spurte Jesus: «Hvem er så min neste?» Jesus tok dette opp og sa:

«En mann var på vei fra Jerusalem ned til Jeriko. Da falt han i hendene på røvere. De rev klærne av ham, skamslo ham og lot ham ligge der halvdød. Nå traff det seg slik at en prest kom samme vei. Han så ham, men gikk utenom og forbi. Det samme gjorde en levitt. Han kom, så mannen og gikk rett forbi. Men en samaritan som var på reise, kom også dit hvor han lå, og da han fikk se ham, fikk han inderlig medfølelse med ham. Han gikk bort til ham, helte olje og vin på sårene hans og forbandt dem. Så løftet han mannen opp på eselet sitt og tok ham med til et herberge og pleiet ham. Neste morgen tok han fram to denarer, ga dem til verten og sa: 'Sørg godt for ham. Og må du legge ut mer, skal jeg betale deg når jeg kommer tilbake.'

Hvem av disse tre synes du nå viste seg som en neste for ham som ble overfalt av røvere?» Han svarte: «Den som viste barmhjertighet mot ham.» Da sa Jesus: «Gå du og gjør som han.»

Slik lyder Herrens ord.

Hvem er min neste?

Du skal elske! Elsk Gud,
ikke så godt du kan, men av hele ditt hjerte,
ikke så langt det rekker, men av hele din sjel,
ikke så langt du makter, men av all din kraft,
ikke etter beste evne, men av all din forstand,
og ikke bare Gud, men din neste som deg selv.
Gjør det, så skal du få evig liv.

Min kommentar: Så slitsomt ...

Bindende kjærlighet. Dikt av Astrid Sætrang Morvik

Slik oppsummerer Astrid Sætrang Morvik første del av dagens tekst i diktet Bindende kjærlighet. – Så slitsomt, var kommentaren, og slik er det når noen spør om hva Gud krever. Gud krever mer enn vi kan klare med alt vårt slit. Budene og formaningene vitner om dette. Dermed kunne kanskje alt vært sagt om denne prekentekest, men det er det ikke. Vi gripes av fortellingen. Den barmhjertige samaritan, kjenner vi noen slike?

Hva vil det si å oppføre seg som en neste for sitt medmenneske? Det kan vel for eksempel være når noen finner ut at de vil hjelpe en fremmed, kanskje en

asylsøkerfamilie. Man bestemmer seg for å gjøre alt for at disse skal få opphold i landet. Det kan vel også være når noen tar til seg et barn og åpner hjemmet sitt for en fremmed, eller at man inviterer på en kopp kaffe en man vet trenger sosial kontakt, eller at man driver utadrettet rusforebyggende arbeid. Overalt treffer vi mennesker. Spørsmålet er om vi viser oss som en neste for disse. Mange kan vel si, ikke for alle trengende, men for noen har jeg vist meg som en neste. Det samme kunne nok den lovkyndige mannen Jesus møtte si.

Hva skal jeg gjøre?

Hva i all verden var det som fikk denne mannen til å spørre om hva han skulle gjøre for å få evig liv? Etter som han var lovkyndig hadde han ganske sikkert sin egen oppfatning, men vi forstår at han ville sette Jesus på prøve. Så gikk det vel ikke helt som han tenkte da han fikk motspørsmålet: «Hva står skrevet i loven?» Jesus spurte jo ut fra de tradisjonelle linjene i jødedommen. Det var ikke noe oppsiktsvekkende med det.

Så langt dreide alt seg om loven og om krav. Nåden var ennå ikke samtaleemne. Det hele var et spørsmål om gjerninger for å bli frelst.

Jeg tror ikke den lovkyndige hadde noe som helst ønske om å forandre seg selv. Men han innså ganske sikkert at hvis begrepet «min neste» skulle tolkes i videste forstand, da hadde både han og hele befolkningen et problem. Skulle han i det hele tatt ha mulighet til å holde loven som Gud hadde gitt gjennom Moses, var det en forutsetning at slike nøkkelbegrep kunne avgrenses. Ellers var jo konklusjonen klar; ingen kunne holde loven. Loven var for streng, eller menneskene manglet iboende evne til å holde den. Etter en tradisjonell jødisk oppfatning var ens neste en jøde blant ens egne. Fremmede, for ikke å si samaritaner, var langt utenfor definisjonen.

Det står om den lovkyndige at han ville rettferdiggjøre seg selv med å spørre: «Hvem er så min neste?» Den lovkyndige var nok helst ute etter å få bekreftet den snevre tolkningen av nestebegrepet, for som jeg var inne på er nok de færreste interessert i å forandre mye på seg selv. Man har et ønske om å leve som man gjør, og det med god samvittighet. Å utvide nestebegrepet til også å gjelde fremmede ville måtte føre til en dyptgripende holdningsendring. Og det er en tung vei å gå.

Mennesker er forskjellige. Vi har ulike ting vi reagerer på og ulike måter å handle på. Noen handler umiddelbart ut fra følelser i situasjoner som oppstår, kjenner intuitivt etter hva som føles riktig. Noen er da også hjelpere og barmhjertige samaritaner av natur. Andre er mer skeptiske, kanskje også engstelige, bekymrer seg og ser farer i mye. Atter andre er tenkere og kan vurdere for eller imot ut fra en rekke kriterier i enhver situasjon. Noen er spontane, andre kan ikke avvike fra det handlingsmønsteret en har holdt seg til i en årrekke.

Jeg tror det er en velsignelse at folk er forskjellige. Bibelen gir oss et mangfold av skildringer på personer som også framtrer som forbilder for oss. Vi har ikke bare den tjenende Marta, men også den lyttende Maria. Vi har ikke bare den spontane og modige Peter, men også de mer destruktive egenskapene som feighet og løgn hos samme person. Noe av storheten hos flere betydningsfulle personer i bibelhistorien er, slik jeg forstår det, nettopp innsikten som vinnes gjennom erfaring av hvem en selv er på godt og vondt, og dertil ydmykheten i forhold til at alle har både sterke og svake sider.

Noen ganger kan faktisk også de sterke sidene bli en svakhet hvis de rendyrkes i stedet for å ballanseres opp mot andre sider av personligheten. En som skal være i stand til å hjelpe andre må ikke la seg drive viljeløst etter følelser, men også kunne stoppe opp og tenke – er dette dypest sett det eneste riktige og har jeg kapasitet til å fullføre det nå? En som alltid tenker og vurderer for og imot må kanskje noen ganger trå til på det praktiske plan fordi det kreves der og da for ens nestes skyld. Den engstelige kan se viktigheten i å vurdere ansvarlighet og sikkerhet, men noen ganger må en også gå ut i ukjent terreng. Og den overmodige må kunne kjenne etter og sense hvordan andre har det. Den hyperarbeidsomme trenger tid for å slippe selve livet til i sin egen kropp, like så mye som den late trenger å komme seg ut av godstolen.

Det hører faktisk med til å være en kristen at man lar seg forandre. Til det har Gud gitt oss sin Hellige Ånd. Erfaringsmessig er det ikke noe motsetningsforhold mellom Åndens gjerning i våre liv og at vi blir beriket med flere gode egenskaper i vår personlighet. Forandringen til det bedre hører med til helliggjørelsen og gjelder for alle som tror. (Gal 5,22f.)

Nåden alene

Hvor vil jeg så med alt dette? Jo, dette med forandring er ofte en smertefull prosess som mange unnflyr. Jeg tror den lovkyndige i bibelfortellingen spurte nettopp for å få bekreftet at han ikke trengte å forandre seg mye for å arve evig liv. Men så indikerer Jesus gjennom sitt svar at evig liv gjennom gjerningenes vei var en umulighet. Vel kunne nok alle og enhver oppføre seg som en barmhjertig samaritan overfor en og annen, men i et hvert tilfelle å elske sin neste som seg selv, også i forhold til fremmede, det ville være umulig. Skulle han ta konsekvensen av det Jesus sa, måtte han nok innse at evig liv var utenfor rekkevidde etter en tanke om at gjerningenes vei kunne rettferdiggjøre noen til en plass i himmelen.

Så langt har vi sett på fortellingen om den barmhjertige samaritan og Jesu møte med denne lovkyndige ut fra gjerningenes vei. Så ser vi også at Jesus setter bom for denne veien og viser at den er lukket for godt. Gud stiller krav, og han har til denne dag ikke firt på budene. Den eneste som har levd helt etter Guds vilje er Guds Sønn.

Hva hjelper det da om man er aldri så mye en barmhjertig samaritan? Jo, Jesus har for det første gitt oss et forbilde, et eksempel til etterfølgelse. Han har vist oss hva barmhjertighet er, og slik har også vi en vei å gå i forhold til vår neste. Nesten trenger din barmhjertighet.

For det andre. Jeg tror det er Jesus selv som er den rette barmhjertige samaritanen. Som samaritanene var kjent, men likevel fremmede i det jødiske miljøet, slik var det også med Jesus. Det står om Jesus at han kom til sitt eget, men hans egne tok ikke imot ham. (Joh 1,11) Sett med Jesu øyne var det mange som hadde falt blant røvere og trengte å reddes. Det står skrevet: «Det finnes ikke én som er rettferdig, ikke en eneste.» Rom 3,10. Altså var gjerningenes vei kun en illusjon. Det var ingen som virkelig levde slik Gud krevde. Alle hadde mistet sitt evige liv og var som døende å regne etter basketaket med sjelens røvere, med djevelen og hans medsammensvorne.

At jødernes åndelige elite i form av en prest og en levitt kom forbi, så den livstruende skadde ligge der livløs, men fortsatte sin ferd, var vel bare å konstatere fakta. Med jødene stod det ikke så bra til åndelig sett. Man så det, men søkte å rettferdiggjøre seg selv ved å holde seg til det som var praktikabelt i loven. Den gang som i dag ville man i hvert fall ikke være dårligere enn andre. Man forskjøv bare skalaen for hva Gud krevde, og var helt avhengig av at også Gud gjorde det samme. Men dette siste avkreftet Jesus, og folket var med ett avhengig av å frelses av en halvfremmed barmhjertig samaritan.

Så kjenner vi bibelhistorien om Jesus, hvordan han ble hyllet som konge da han red inn i Jerusalem. Hvordan folket snart ropte korsfest, og om hans vei til Golgata og korset. Helt sentralt i vår kristne tro er at Jesus døde en soningsdød på korset. Han sonet hele menneskehetens synd mot Gud gjennom sin død. Oppstandelsens morgen er vitnesbyrdet om og beviset på at som Jesus stod opp av sin grav, slik skal også alle som lever og dør i troen på at Gud for Jesu offers skyld viser oss nåde, stå opp med nyskapt liv og trå inn i hans fullendte rike den gang han kommer tilbake for å dømme levende og døde.

Så er det da ikke kravene, men nåden som er det avgjørende til sist. Det er oss, alle som én, som har falt blant røvere og trenger den barmhjertige samaritan til å løftes oss opp, forbinde sårene og bringe oss til herberget. Her i kirken tar den samme Jesus seg av oss, han gir oss rikelig av sin nåde gjennom nådens midler som er bibelordet du nå har hørt og den hellige nattverden som om litt skal rekkes deg.

Måtte hans menighet kunne istemme det glade vitnesbyrdet fra Salme 40: «Han drog meg opp av fordervelsens grav, opp av den dype gjørmen. Han satte mine føtter på fjell og lot meg gå med faste skritt.» Salme 40,2.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.